

Biografistyka Pedagogiczna
Rok 6 (2021) nr 1
ISSN 2543-6112; e-ISSN 2543-7399
DOI: 10.36578/BP.2021.06.11

Michał Ceglarek*

Archiwum prof. Jana Hoffmana w zbiorach Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie

The Archive of Professor Jan Hoffman in the Collection of the Fryderyk Chopin Museum in Warsaw

Abstract: The Fryderyk Chopin Museum in Warsaw keeps in its collections an extraordinary archival collection of Professor Jan Hoffman (1906–1995) – an outstanding pianist, teacher and professor at the Academy of Music in Krakow. Its creator was also an active participant in the bodies of various organisations, including the Society of Fryderyk Chopin and music competitions (domestic and foreign), in which he was a juror. Among the archival materials, attention is drawn to those relating to the International Chopin Piano Competition. They form the most extensive part of the collection.

Keywords: Jan Hoffman, Fryderyk Chopin Museum in Warsaw, archival collection, International Chopin Piano Competition, history of pianism.

* Michał Ceglarek (ORCID: 0000-0003-4354-131X) – dr, adiunkt w Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie – Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, kontakt: mceglarek@nifc.pl.

W czerwcu 2014 r. do zbiorów Muzeum Fryderyka Chopina mieszczącego się w Zamku Ostrogskich w Warszawie, będącego częścią Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina¹ – największego centrum Chopinowskiego na świecie – trafiło przekazane przez Elżbietę Hoffman archiwum jej męża, Jana Hoffmana, wybitnego pianisty i pedagoga, niemal całe życie zawodowe związanego z dzisiejszą Akademią Muzyczną w Krakowie. Archiwalia zapakowane były w pudła i znajdowały się w stanie nieuporządkowanym. Zanim ostatecznie trafiły do zbiorów archiwalnych Muzeum Fryderyka Chopina materiały zostały odpowiednio zabezpieczone, merytorycznie posegregowane w teczki, a następnie opisane i skatalogowane, otrzymując sygnaturę JH². Zakres chronologiczny dokumentów stanowiących archiwum prof. Jana Hoffmana obejmuje lata 1937–1982. Całość zbioru liczy natomiast ok. 1 mb.

Próbę scharakteryzowania samej kolekcji chciałbym rozpocząć od poświęcenia nieco uwagi jej twórcy, ponieważ stanowić ona będzie przyczynek do szerszej analizy, szczególnie z pozycji badań proveniencyjnych. Konstrukcja biografii krakowskiego pianisty i pedagoga – pozostającego poza nurtem zainteresowań badaczy – w pełni oparta na źródłach, w moim przekonaniu, przyczyni się z pewnością do zwrócenia uwagi także na samą postać, zwłaszcza w kontekście Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina

- 1 W 2021 r. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina obchodzi dwudziestolecie swojego istnienia. Został powołany na mocy Ustawy z dnia 3 lutego 2001 r. o ochronie dziedzictwa Fryderyka Chopina, „Dziennik Ustaw” 2020, poz. 115.
- 2 Przy opracowywaniu kolekcji pomocna okazała się publikacja Archiwum Polskiej Akademii Nauk: pt. *Wytyczne opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*, oprac. H. Dymnicka-Wołoszyńska, Z. Kolankowski, Warszawa 1990.
- 3 Pierwotnie Konkurs Chopinowski zaplanowano na 2020 r. Ze względu na panującą pandemię COVID-19 osiemnastą edycję Konkursu przełożono na 2021 r.
- 4 Biografia została opracowana na podstawie: Archiwum Akademii Muzycznej w Krakowie (dalej: AAMKr), sygn. 115/115, Akta personalne Jana Hoffmana oraz Archiwum Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie (dalej: AMFCW), sygn. JH, Kolekcja archiwalna prof. Jana Hoffmana.

(w 2021 r. organizowany po raz osiemnasty³), gdyż Jan Hoffman, aż pięciokrotnie był jego jurorem. Powyższe założenia determinują zatem cel niniejszego opracowania: ukazanie działalności krakowskiego pianisty i pedagoga na podstawie dokumentów archiwalnych zgromadzonych w ciągu jego życia, przechowywanych obecnie w zbiorach Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie.

Szkic biograficzny

Twórca kolekcji – Jan Jakub Hoffman⁴ – urodził się 11 czerwca 1906 r. w Krakowie. Jego rodzicami byli Ju-

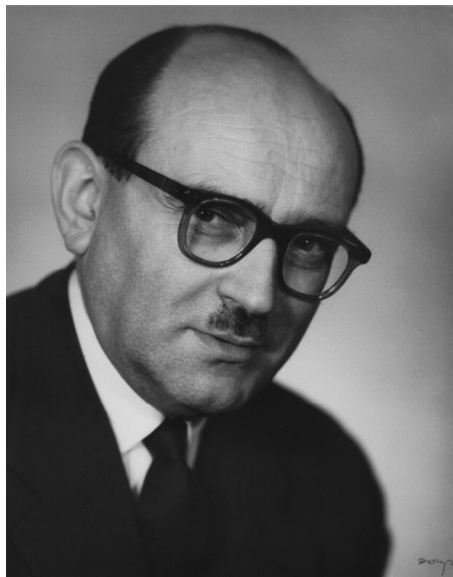
liusz i Irena z Małeckich. Edukację muzyczną rozpoczął od nauki gry na fortepianie w Instytucie Muzycznym w klasie Klary Czop-Umlauf (1872–1924)⁵. Następnie został uczniem pianisty Józefa Śliwińskiego (1865–1930). W 1925 r. zdał maturę gimnazjalną.

Kolejnym ważnym etapem w życiu przyszłego pianisty był okres studiów muzycznych, które podjął w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie pod kierunkiem profesora fortepianu Wiktora Łabuńskiego (1895–1974). Dyplom uzyskał w 1928 r.

Po studiach, w latach 1928–1931, został uczniem i asystentem wielkiego niemieckiego pianisty pochodzenia holenderskiego Egona Petri (1881–1962)⁶ w krakowskim konserwatorium oraz w Musikhochschule w Berlinie. W latach 1928–1934 (z roczną przerwą) był także profesorem kursu koncertowego w Szkole Muzycznej Sabiny Kasperek we Lwowie⁷. W latach 1931–1933 pracował w konserwatorium w Krakowie, a następnie od 1933 r. aż do wybuchu drugiej wojny światowej prowadził kursy pedagogiczne w Krakowie, Lwowie i Białymostku oraz udzielał prywatnych lekcji gry na fortepianie.

Początkowy okres drugiej wojny światowej spędził we Lwowie. W tym czasie, w latach 1940–1941 był docentem w Państwowym Konserwatorium

Il. 1. Portret Jan Hoffman (lata sześćdziesiąte XX wieku)

Magazyn Ikonografii Biblioteki Narodowej w Warszawie, sygn. F. 93939.

- 5 Stanisław Bursa pisał o niej; „[...] pianistka w Krakowie wysoko ceniona i zawsze bardzo chętnie słuchana, przy tym nie tylko wykształcona lecz zarazem zamiłowana w swoim zawodzie. Poza talentem wirtuozowskim zajmuje się pani Umlaufowa pedagogią muzyczną, a długi szereg doskonale przygotowanych uczniów i uczennic świadczy chlubnie o pracy artystki i jej zasługach dla rozwoju kultury muzycznej”; S. Bursa, *Korespondencje*, „Młoda Muzyka”, 1 (1908) nr 6, s. 7. O postaci Klary Czop-Umlauf: J. Wąsacz-Krztoń, *Klara Czop-Umlauf w kulturze muzycznej Krakowa na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Kobieta w Galicji. Nowoczesność i tradycja*, red. J. Kamińska-Kwak, Sz. Kozak, D. Opaliński, Rzeszów 2016, s. 332–341.
- 6 K. Treterowa, *Egon Petri w Zakopanem*, „Ruch Muzyczny”, 6 (1962) nr 18, s. 19–20.
- 7 K. Fink, *Szkolnictwo muzyczne we Lwowie w okresie międzywojennym (1918–1939)*, „Молодь і Ринок”, 4 (2017) s. 50.

Muzycznym (klasa fortepianu specjalnego). Po napaści III Rzeszy na ZSRR wrócił z rodziną do Krakowa. Ukrywając się przed gestapo, prowadził tajne nauczanie oraz potajemnie koncertował. Brał udział w pracy konspiracyjnej (wspólnie z żoną), współpracując z Armia Krajową, posługując się fałszywą kenkartą (Kenkarte) wystawioną na nazwisko Jan Nowak.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej, wspólnie ze Zbigniewem Drzewieckim (1890–1971), współtworzył Państwową Wyższą Szkołę Muzyczną w Krakowie (od 1979 r. Akademia Muzyczna), w której pracował aż do 30 czerwca 1992 roku⁸. W jej strukturach pełnił wiele ważnych funkcji: dziekana Wydziału Instrumentalnego (1945–1949, 1954–1955), kierownika Katedry Fortepianu (1963–1978), prorektora (1963–1966, 1975–1978) oraz rektora (1966–1969⁹). W czasie jego kadencji rektorskiej powstało Podyplomowe Studium Edytorstwa Muzycznego¹⁰ działające pod kierunkiem prof. Mieczysława Tomaszewskiego (1921–2019). Jego uwaga skupiła się także na uczelnianej orkiestrze i chórze, które występowały na Festiwalu Wyższych Szkół Muzycznych w Poznaniu oraz w Filharmonii Narodowej w Warszawie. Był także inicjatorem zapraszania wybitnych przedstawicieli świata nauki z wykładami otwartymi dla studentów uczelni. Uhonorowaniem jego działalności pedagogiczno-dydaktycznej

8 W latach 1945–1978 pracował w wymiarze całego etatu.

9 Z funkcji rektora zrezygnował na początku stycznia 1969 r. Formalnie rektorem pozostał do 31 stycznia 1969 r.

10 U. Gątkowska-Węgrzyn, S. Rieger, A. Rieger-Pratt, *Adam Rieger. Muzyka, pedagogika, ciekawość*, Kraków 2015, s. 70.

11 Dwa lata wcześniej uchwałą Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki z dnia 28 grudnia 1955 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

12 Był sekretarzem Jury VII Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina (Warszawa, 22 lutego – 13 marca 1965).

13 A. Arendt, M. Bogucki, P. Majewski, K. Sobczak, *Chopinowskie igrzysko. Historia Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina 1927–2015*, red. P. Majewski, Warszawa 2020.

było nadanie w 1958 r. tytułu naukowego profesora zwyczajnego sztuk muzycznych o specjalności pianistyka¹¹. W 1963 r. powołany został na członka Rady Wyższego Szkolnictwa Artystycznego.

Obok pracy dydaktycznej i organizacyjnej w krakowskiej uczelni Jan Hoffman był aktywnym uczestnikiem wielu międzynarodowych konkursów. Pięciokrotnie (1949, 1955, 1960, 1965¹², 1970) uczestniczył jako juror w Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Fryderyka Chopina¹³. Ponadto w latach 1956–1975 był także jurorem w konkursach odbywających się poza granicami

II. 2. Afisz zapowiadający koncert Jana Hoffmana w krakowskiej Filharmonii (grudzień 1945 r.)

Magazyn Druków Ulotnych Biblioteki Narodowej w Warszawie, sygn. Dżs XIXA 5.

Polski: im. Roberta Schumanna w Berlinie (1956), w Pradze (1957), im. Ferruccio Busoniego w Bolzano (1958), im. Giovanniego Battisty Viottiego w Vercelli (1961, 1962), w Monachium (1966, 1968, 1970, 1972, 1975). W latach 1962–1981, każdego roku latem, prowadził w Helsinkach mistrzowskie kursy dla pianistów fińskich (Akademia im. J. Sibeliusa), a w latach 1977–1978 kursy pianistyczne w Weimarze w Niemczech. Był także członkiem gremiów jurorskich w konkursach organizowanych w Polsce (m.in. dla polskich kandydatów na międzynarodowe konkursy im. Fryderyka Chopina w Warszawie). Współorganizował również słynne spotkania muzyczne w Baranowie Sandomierskim (1976–1981) i festiwal Młodzi Muzycy Młodemu Miastu w Stalowej Woli (1975–1979).

W latach 1926–1968 Hoffman współpracował z Polskim Radiem. Był współorganizatorem i członkiem Zarządu Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków SPAM. Przez 12 lat pełnił również funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu Głównego oraz przewodniczącego Rady Naukowej Towarzystwa im. Fryderyka Chopina. Przygotował także do wydania w Polskim Wydawnictwie Muzycznym

176 publikacji z literatury fortepianowej (spora część powstała we współpracy z Drzewieckim i Adamem Rigerem) oraz cykle i wybory pieśni¹⁴. Był również członkiem komitetu redakcyjnego Pedagogicznej Biblioteki Fortepianowej, która wydała m.in. utwory Jana Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadeusza Mozarta, Józefa Haydna, Franciszka Schuberta czy też Roberta Schumana¹⁵.

Hoffman to także bez wątpienia wybitny pedagog. Pozostawił po sobie grono uznanych uczniów, są wśród nich m.in.: Krystyna Moszumańska-Nazar, Władysław Kędra, Janina Baster-Sors, Janusz Dolny, Marek Drewnowski, Adam Wodnicki, Marek Mietelski, Andrzej Zieliński, Timo Mikkilä.

Przejawiał aktywność również jako solista i kameralista, w kraju i za granicą (Holandia, Belgia, Niemcy). Wykonywał utwory Witolda Lutosławskiego, Michała Spisaka, Antoniego Szalowskiego, a także kompozycje Artura Malawskiego, którego *Etiudy symfoniczne* na fortepian i orkiestrę wykonał jako pierwszy. Występował również z Eugenią Umińską (skrzypce) oraz Józefem Mikulskim (wiolonczela), grając tria Wolfganga Amadeusza Mozarta, Ludwiga van Beethovena, Johannes Brahmsa, Roberta Schumana. Z okazji 200. rocznicy śmierci Bacha w 1950 r. wspólnie z Drzewieckim, Bolesławem Woytowiczem i Janem Ekierem grał w kraju oraz za granicą koncerty tegoż kompozytora na 2, 3 i 4 fortepiany.

14 Na przykład: *2 scherza: na fortepian (Franz Schubert)*, oprac. J. Hoffman, A. Rieger, Kraków 1948; *Moments musicaux: Op. 94: na fortepian (Franz Schubert)*, oprac. J. Hoffman, A. Rieger, Kraków 1951; *Aria z wariacjami E-dur: z v Suity: na fortepian (Georg Friedrich Haendel)*, oprac. J. Hoffman, Kraków 1953; *50 etiud: na fortepian (J. B. Cramer)*, nowy wybór oprac. Z. Drzewiecki, J. Hoffman, Kraków 1955; *Polskie pieśni romantyczne: na głos z fortepianiem*, oprac. S i J. Hoffmanowie, Kraków 1955; *Rondo D-dur: na fortepian: KV 485 (Wolfgang Amadeus Mozart)*, red. J. Hoffman, A. Rieger, Kraków 1956; *Rondo Es-dur, op. 11: na fortepian (Johann Nepomuk Hummel)*, oprac. J. Hoffman, Kraków 1953; *Kukułka (Louis Claude Daquin)*, do druku przygot. J. Hoffman, Kraków 1957.

15 A. Arendt, M. Bogucki, P. Majewski, K. Sobczak, *Chopinowskie igrzysko*, s. 125.

W uznaniu zasług na polu działalności muzycznej i dydaktycznej Hoffman został odznaczony, m.in.: Nagrodą Państwową I stopnia (1950), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955), Medalem Dziesięciolecia PRL (1955), Nagrodami Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1964, 1968, 1986), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), Złotą Odznaką Miasta Krakowa (za pracę społeczną) (1965), tytułem Zasłużonego Nauczyciela PRL (1974), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1980), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1988).

Był członkiem zwyczajnym Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Pierwszą żoną Hoffmana była śpiewaczka i pedagog Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Krakowie Stanisława Wiśniewska¹⁶ (1910–1970). Drugą żoną – Elżbieta Hoffman – uczennica prof. Hoffmana oraz pracownik Akademii Muzycznej w Krakowie.

Hoffman zmarł 25 października 1995 r. w Krakowie. Spoczywa w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Rakowickim (kwatery LXI-XPASB, rząd 2, miejsce 10).

Od 2019 r. Akademia Muzyczna w Krakowie organizuje Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Jana Hoffmana. Jego celem jest upamiętnienie wybitnego pianisty, pedagoga, jurora wielu prestiżowych konkursów, a także edytora Polskiego Wydawnictwa Muzycznego i rektora Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej (obecnej Akademii Muzycznej)¹⁷.

- 16 Urodziła się 11 października 1910 r. w Komarnie (pow. rudecki, woj. lwowski). Jej rodzicami byli Stanisław Wiśniewski oraz Matylda z Ziembickich (oboje byli nauczycielami). Do szkoły powszechnej uczęszczała w Chrzanowie. Maturę zdała w 1928 r. w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim im. M. Konopnickiej w Wieliczce. W tym samym roku podjęła naukę w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie (w klasie śpiewu Heleny Zboińskiej-Ruszkowskiej), którą ukończyła ze srebrnym medalem w 1933 r. Naukę śpiewu kontynuowała pod kierunkiem Stanisławy Dągmar-Paczowskiej. W 1936 r. ukończyła Państwowe Pedagogium w Krakowie, uzyskując dyplom nauczyciela szkół powszechnych. Rok później, zdała we Lwowie państwowy egzamin, który uprawniał ją do nauczania muzyki i śpiewu w ogólnokształcących szkołach średnich. W latach 1931–1936 śpiewała solowe partie aktowe w operze krakowskiej, występując jednocześnie podczas koncertów estradowych i radiowych. Następnie śpiewała jako solistka w krakowskiej rozgłośni Polskiego Radia, a także udzielała lekcji śpiewu i muzyki w szkołach. W sierpniu 1939 r. wyszła za mąż za Jana Hoffmana. Pierwsze lata drugiej wojny światowej spędziła we Lwowie, śpiewając w tamtejszej rozgłośni radiowej. W 1941 r. wróciła (z mężem i córką) do Krakowa. Podjęła wówczas pracę w niemieckim laboratorium, w którym prowadzono badania nad tyfusem plamistym – została dawczynią krwi (karmicielską wszy). Oprócz tego prowadziła tajne nauczanie i konspiracyjnie koncertowała. W 1945 r. została asystentką prof. Bronisława Romaniszyna na Wydziale Wokalnym Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Krakowie. W tym też czasie śpiewała na koncertach symfonicznych i radiowych. Od 1949 r. rozpoczęła współpracę z Polskim Wydawnictwem Muzycznym, wydając wraz z mężem wiele pozycji z literatury wokalne. W 1956 r. otrzymała tytuł naukowy docenta. 1 października 1961 r. została dziekanem Wydziału Wokalnego. Funkcję tę pełniła do 1 marca 1969 r. Prowadziła zajęcia z metodyki śpiewu oraz przedmioty z zakresu przygotowania scenicznego. Za swoją pracę została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964) oraz Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1966). Zmarła 9 kwietnia 1970 r. Spoczywa na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie (kwatery X, rząd 4, miejsce 9). Biografia została opracowana na podstawie: AAMKr, sygn. 115/110, Akta personalne Stanisławy Hoffmanowej.
- 17 Dyrektorem konkursu jest mgr Elżbieta Hoffman – druga żona prof. Jana Hoffmana oraz nauczyciel akademicki Akademii Muzycznej w Krakowie (Katedra Fortepianu, Zespół Przedmiotowy Fortepianu Obowiązującego na Wydziale Instrumentalnym). W 1983 r. ukończyła studia w klasie fortepianu pod kierunkiem swego męża. Jest autorką publikacji *Fortepian moja miłość: wykład metodyczny* (Warszawa 2004).

Działalność w Towarzystwie im. Fryderyka Chopina w Warszawie

Materialnym znakiem, który odzwierciedla bogatą działalność prof. Hoffmana, jest jego kolekcja archiwalna, jak już wspomniano wyżej, przechowywana w zbiorach Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie. Tworzą ją głównie materiały działalności organizacyjno-naukowej i zawodowej. W tej części akt na uwagę zasługują dokumenty dotyczące Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Krakowie (Hoffman był jej rektorem oraz wieloletnim profesorem), a także Towarzystwa im. Fryderyka Chopina¹⁸ (TIFC) (Hoffman był m.in. przewodniczącym rady naukowej¹⁹ i wiceprzewodniczącym Zarządu Głównego). Wytworzona dokumentacja pochodzi z lat 1950–1961 i zawiera m.in. statuty, korespondencję, plany finansowe i sprawozdania oraz stenogramy z posiedzeń. Lektura kolejnych kart dokumentacji pozwala nam głębiej sięgnąć w niekiedy burzliwe i emocjonujące dyskusje ludzi, tworzących instytucję, której głównym celem było i jest szerzenie wiedzy o Fryderyku Chopinie, i nadających jej programowy kształt. Dla badaczy historii

18 Poprzednikiem Towarzystwa im. Fryderyka Chopina był Instytut Fryderyka Chopina w Warszawie, który powstał 17 marca 1934 r. Zgodnie z paragrafem czwartym statutu „celem [Instytutu] jest krzewienie kultu dla Fryderyka Chopina przez stworzenie centralnej placówki naukowej w dziedzinie chopinoznawstwa, przez zorganizowanie we własnej siedzibie muzeum, archiwum i biblioteki, przez uskutecznienie kompletnego wydawnictwa naukowo-artystycznego dzieł Chopina, przez urządzenie specjalnych koncertów i odczytów, przez wydawanie stałego organu Chopinowi poświęconego, przez współdziałanie z innymi chopinowskimi organizacjami, stowarzyszeniami tak w kraju, jak i za granicą”; G. Michniewicz, *Geneza i działalność Instytutu Fryderyka Chopina 1934–1939*, „Rocznik Chopinowski”, 15 (1983) s. 122. Na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu członków Instytutu im. Fryderyka Chopina w dniu 3 lipca 1950 r. została zmieniona nazwa stowarzyszenia na: Towarzystwo im. Fryderyka Chopina.

19 Zrezygnował z tej funkcji w 1962 r. Jego miejsce zajął wówczas prof. Kazimierz Sikorski – rektor Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie.

TIFC szczególnie istotne mogą okazać się zachowane stenogramy z posiedzeń jego Rady Naukowej. Ukazują one bowiem nie tylko działalność samego podmiotu, ale także przybliżają okoliczności powstawania wielu bardzo ważnych dzieł związanych z osobą najwybitniejszego polskiego kompozytora.

Tematem zebrania Rady, które odbyło się w dniu 20 października 1961 r., była problematyka „Wydania Narodowego” dzieł Fryderyka Chopina. O tym, jak burzliwa i emocjonująca musiała być ta część obrad, może świadczyć wypowiedź prof. Witolda Rudzińskiego:

Mnie chodzi o ogólną zasadę pracy, o pewnego rodzaju zwrócenie uwagi na bardzo

istotny element. Doskonale rozumiem, że pomijając pasję czysto naukową i wszystkie w najlepszym znaczeniu namiętności estetyczne, zaangażowanie swojego własnego świata estetycznego siłą rzeczy prowadzi do dyskusji, którą tu mamy. Chodzi o to, żeby znaleźć taki punkt widzenia, który by pozwolił wszystkim zgromadzonym w pewnym sensie podpisać się pod pracę, której redaktorem odpowiedzialnym jest prof. Ekier. [...] Nie było by rzeczą zdrową, żeby I tom Wydania Narodowego był tak skomentowany w tekście, że prof. Drzewiecki uważałby, że to jest zubożenie, a prof. Ekier, że to jest wzbogacenie. Tam powinien być tekst doprowadzony do oryginału autentyków, ale żeby forma nie narzucała nikomu bezpośredniego komentarza²⁰.

W podsumowaniu obrad możemy przeczytać, iż Rada Naukowa zaakceptowała wszystkie propozycje edytorskie wydania i jednomyślnie je przegłosowała. Warto także dodać, iż w spotkaniu w Nieborowie, obok już wymienionych, uczestniczyli m.in.: Kazimierz Sikorski, Zofia Lissa, Witold Doroszewski, Mieczysław Tomaszewski, Krystyna Kobylańska, Władysław Hordyński, Jerzy Smoter, Józef Chomiński i Jarosław Iwaszkiewicz.

Z kolei czwarty dzień (22 października 1961) posiedzenia Rady Naukowej był zdominowany przez kwestię wydania katalogu tematycznego dzieł Fryderyka Chopina. Podnoszono wówczas, aby przy jego powstawaniu uwzględnić wszystkie rękopisy, kopie oraz te druki, które mają znaczenie źródłowe niezależnie od tego, czy znajdują się w kraju, czy poza jego granicami²¹. W tej sprawie głos dość często zabierała Krystyna Kobylańska zajmująca się zbiorami w Muzeum Fryderyka Chopina. Podczas dyskusji stwierdziła m.in.:

Wydanie Narodowe – z uwagi na pewne założenia – rości sobie pewne pretensje do novum. Katalog tematyczny notuje tylko to, repetuje to, co było kiedyś powiedziane, wszystko niezwykle skrupulatnie bada, bo jest badane źródło dotyczące autografów, kopii, recenzji, bibliografii²².

W toku obrad dyskutowano również nad autentycznością listów kompozytora do Delfiny Potockiej (sprawa Pauliny Czernickiej)²³. Uczestnicy spotkania jednomyślnie wówczas stwierdzili, że nie ma żadnych podstaw,

20 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/3, t. 2, Towarzystwo im. Fryderyka Chopina, k. 71.

21 Tamże, k. 162.

22 Tamże, k. 179.

23 Tamże, k. 231–415.

aby uznać wspomniane teksty za autentyczne listy Chopina dlatego na podstawie argumentów historycznych i filologicznych uznali je za falsyfikaty²⁴.

Juror konkursów pianistycznych

Kolejną partię stanowią materiały związane z udziałem prof. Hoffmana w różnorodnych konkursach muzycznych. Najbardziej niezwykle i ciekawe są te, które dotyczą międzynarodowych konkursów im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Ich objętość to aż 1211 kart. Tej części kolekcji warto poświęcić nieco więcej uwagi. Na szczególną bowiem uwagę melomanów tychże konkursów, ale i nie tylko, zasługują odręczne zapiski Hoffmana sporządzane przy nazwiskach uczestników, listy z punktami, a przede wszystkim osobiste refleksje jurora. Dla współczesnego czytelnika lektura tych dokumentów może stanowić bezcenne źródło przeżyć i emocji oraz z pewnością pozwoli wczuć się w atmosferę tamtych niezwykłych dni.

W 1949 r. przypadła setna rocznica śmierci Fryderyka Chopina. W celu upamiętnienia tego wydarzenia zorganizowano Rok Chopinowski, który obejmował cykl prac i imprez artystycznych oraz uroczystości. W powyższy kontekst wpisał się także zorganizowany w stolicy Polski IV Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina dla pianistów. Komitet Wykonawczy Roku Chopinowskiego zaprosił wówczas do jury konkursowego wybitnych przedstawicieli świata muzycznego. Po kilkunastu dniach muzycznych zmagani pierwsze miejsce zdobyły Halina Czerny-Stefańska (Polska) i Bella Dawidowicz (ZSRR). To o grze tej ostatniej prof. Hoffman zapisał w dzienniku punktacji: „Przeróbka bez napięcia, grzecznie, piękny liryzm. [...] Jeden rodzaj skali dynamicznej i odczuwania”. Za swoje wykonanie koncertu f-moll otrzymała wówczas 22 punkty²⁵. Przy nazwisku Polki, prof. Hoffman nie odnotował żadnych uwag. Za koncert finałowy e-moll Halina Czerny-Stefańska otrzymała 25 punktów, co stanowiło najwyższą z możliwych ocen²⁶. Z kolei o innym reprezentancie Polski – Ryszardzie Bakscie, który w finale wykonał koncert f-moll Hoffman napisał: „Bardzo kulturalna gra. Dla mnie nieco za wolna druga część. Dźwięk nieco za nikły. Bardzo dobra produkcja”²⁷. Choć Bakst otrzymał za swoje

24 Tamże, k. 392.

25 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 1, IV Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 256.

26 Tamże, k. 251.

27 Tamże, k. 242.

dzie Bakscie, który w finale wykonał koncert f-moll Hoffman napisał: „Bardzo kulturalna gra. Dla mnie nieco za wolna druga część. Dźwięk nieco za nikły. Bardzo dobra produkcja”²⁷. Choć Bakst otrzymał za swoje

II. 3. Karta dokumentacji konkursowej IV Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie sporządzona przez prof. Jana Hoffmana

225

IV Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina dla Pianistów
IV Concours International Frédéric Chopin pour Pianistes
crterdiensiošieu

No. 48 stawić: en toutes lettres WARSZAWA

SONATE op. en: <i>B</i>	<p><i>Poloner Fantazyk. puste miejsca, precyzyjnie tekst w opolu miejscach. figuracja prawej ręki w stylu listowskim. Tabela prymitywne instrumentu; bez dramatycznego napięcia siaba technika akordowa, b dobra palecowa. Mazurki cis. Teles: psjakew. mowa letos nie horunie mazurki. Mas. at spiseo. do brao daraxxu. Etudy e. Instrukowa czišć dobra skafue. diabe. " f przewaga lewej nad prawą. dure wzrostnienie fortechniczne. Nocturne H. b. dobre. pišlene touchée Sonata G. I. ranyne i wolup pšruiej pšryšpšena. wogble komu kc. gra incysto, rādus, konstruē II. Stabo, nieczyto. bez k. appšpca weony hnygo. rytm za malo ostro. III. Smiertelny marn IV. b dobry finał.</i></p>							
SCHERZO op. en: /								
NOCTURNE op. 62 en: H								
MAZURKA op. 50 en: C#								
MAZURKA op. 78 en: a								
ETUDE op. 10 en: F								
ETUDE op. 25 en: e								
POLONAISE op. <i>Fantazyk</i> en: /								
<table border="1"> <tr> <td>15</td> <td><small>stawić - en toutes lettres</small></td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">RAZEM - TOTAL</td> </tr> <tr> <td>16</td> <td><small>stawić - en toutes lettres</small></td> </tr> </table>		15	<small>stawić - en toutes lettres</small>	RAZEM - TOTAL		16	<small>stawić - en toutes lettres</small>	
15		<small>stawić - en toutes lettres</small>						
RAZEM - TOTAL								
16	<small>stawić - en toutes lettres</small>							

II - 1550 Nous n'avons pas de place pour les notes et les points se trouvant sur cette partie de la page n'entrent pas en ligne de compte pour le classement

AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 1, IV Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 225.

wykonanie 24 punkty, ostatecznie zajęli szóste miejsce i otrzymał nagrodę Komitetu Wykonawczego Roku Chopinowskiego.

Sześć lat później, w 1955 r., zorganizowano V Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Warto go odnotować także z tego powodu, iż jego gościem honorowym była Elżbieta Gabriela Bawarska – królowa Belgii i żona króla Alberta I²⁸. Zwycięzcą tej edycji konkursu został Polak Adam Harasiewicz. Prof. Hoffman, oceniając jego finałowy koncert e-moll, zanotował w dzienniku: „Orkiestra ciągnie. Śliczne brzmienie. Bardzo orkiestra przeszkadza, ale daje sobie radę. Dobrze zagrywa, parę zahaczeń.

28 Z. Mycielski, *Dziennik 1950–1959*, Warszawa 1999, s. 52–53; M. Dąbrowska, *Dzienniki 1914–1965*, t. 9: 1953–1955, Warszawa 2009, s. 156.

Z elegancją”. Za grę na tym etapie Harasiewicz otrzymał od Hoffmana najwyższą notę – 25 punktów²⁹. Z kolei o Władimirze Aszkenazim z ZSRR, który wykonał koncert f-moll (ostatecznie zajął drugie miejsce) możemy przeczytać w dzienniku ocen prof. Hoffmana: „Spłaszcza Chopina. Nic nie mówiące figuracje. Maszynka do grania. Absolutna obojętność (fałsz). Indyferentna gra. Nudy. [...] Brak wewnętrznej prężności. Bezwyrazowa gra. Beztreściowe granie”³⁰. Natomiast o innym uczestniku, który również wykonywał koncert f-moll, prof. Hoffman napisał: „Nie radzi sobie z tą muzyką. O tej porze powinien spać w domu. Bezwyrazowość wykonania. Cienkość brzmienia, małe ładne miejsca (ale niewiele). Wiele dźwięków pod fortepianem. Muzykalne dziecko i utalentowane, ale nie może grać jeszcze tej części”³¹. Zdobywca trzeciej nagrody w tym konkursie, reprezentant Chin – Fou Ts’ong (Fu Cong) – za wykonanie finałowego koncertu e-moll otrzymał od prof. Hoffmana następującą recenzję: „Przesady dynamiczne. Trudności w figurach dynamicznych. Wywraca się facet. Ekshibicjonizm. Marsz żałobny, mdleje, kadzidło. Bardzo nieczysto (oktawy), kraksa. Technicznie słabo. Nie słyszy orkiestry”³².

Następną, szóstą z kolei edycję Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina zorganizowano w 1960 r. Była ona częścią obchodzonego wówczas Roku Chopinowskiego ogłoszonego przez władze państwowe z okazji 150. rocznicy urodzin Chopina. W gronie jurorów kolejny raz zasiadł prof. Hoffman. O zwycięzcy VI Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego z 1960 r. – Maurizio Pollinim – krakowski pianista napisał tak w swojej ocenie: „Bardzo precyzyjne granie. Konsekwentny w swoim widzeniu dzieła. Gra z rzędu ósmy raz, a dopiero teraz mam przeżycie! Bo artysta mówi. Prostota”. Za wykonanie finałowego koncertu e-moll, przywołany powyżej reprezentant Włoch otrzymał od prof. Hoffmana najwyższą notę (25 punktów)³³. Jerzy Hordyński na łamach „Życia Literackiego” potwierdzał opinię jurora:

29 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 2, v Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 315.

30 Tamże, k. 305.

31 Tamże, k. 314. Ocena dotyczy reprezentanta ZSRR Dmitrija Sacharowa, który ostatecznie zajął 9. miejsce.

32 Tamże, k. 312.

33 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 3/1, VI Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 201.

Publiczność była znakomita, wrażliwa, serdeczna i obiektywna. Pollini już od pierwszego etapu był jej faworytem. Okazuje się, że najbardziej współczesne „widzenie” stylu Chopina – to klasycyzujące podejście, które nam zaprezentował Włoch już we wspaniałym wykonaniu nokturnu e-moll op. 48. Sły-

II. 4. Karta dokumentacji konkursowej VI Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie sporządzona przez prof. Jana Hoffmana

197

VI MIĘDZYNARODOWY KONKURS PIANISTYCZNY
im. Fryderyka Chopina
WARSZAWA 1960

Nazwisko kandydata Tania Ahoi-Haroutbevia
Siam

15 III ETAP

KONCERT FORTEPIANOWY *f* (72)
Z TOWARZYSZENIEM
ORKIESTRY (Rovicki)

I *Decydek temata wstawca w wera (bez wdech) warty
nie wyszlo na sygn. lewej ręki mowa !! (poniżej drugie
temat) dźwięki składowe strona miłucha (marsi)
plan " wrobienie prande
nie czyje orkiestry przesade - zwalnia (z nożem
obserwacji w orkiestrze) HHHH -- Twardo brzmienia*

II *Ciężkie się w procesie Trzeci napisać.
me rareré - recitativo - brak wstępu
nostroju przy wykonaniu bez solistów.*

III *z orkiestrą? cała uszy
bez wewnętrznego przesłania
rytm? Szare plamki
gra raczej metryczna
nie rytmiczna
Finał meclawiczny*

Ocena
Stawna
Cyframi Słownie

Warszawa, dnia 9. III. 1960

Odcinek kontrolny pozostający w bloku

AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 3/1, VI Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 197.

szeliśmy przecież bardzo wielu Chopinów różnej jakości i spod różnej szerokości geograficznej³⁴.

O grze Aleksandra Słobodianika z ZSRR, który wykonywał w trzecim etapie koncert e-moll, prof. Hoffman zapisał: „Nielogiczna, [...] uczniowska gra. Gra bez perspektywy. Brak napięcia.

Pasywność. Za wolne tempo. Nie słyszy orkiestry. Zaspiająca gra. Brak

³⁴ J. Hordyński, *Nie czas żałować róż*, „Życie Literackie”, 10 (1960) nr 12, s. 5.

lekkiej ręki”. Młody radziecki pianista otrzymał wówczas od Hoffmana tylko 15 punktów³⁵.

Zachowała się także dokumentacja konkursowa z VII edycji Międzynarodowego Konkursu im. Fryderyka Chopina z 1965 r. Prof. Hoffman również uczestniczył w nim jako juror. Laureatka konkursu – Martha Argerich, która reprezentowała Argentynę i zdobyła pierwszą nagrodę, w trzecim etapie za wykonanie *Nokturnu Es-dur op. 55 nr 2* oraz *Sonaty h-moll* otrzymała od Hoffmana 25 punktów oraz adnotację: „Cechy jej wielkoduszności jaśnieją. Wspaniałe tempo. Wzruszająca gra. Wyciągnęła wszystkie elementy muzyki Chopina”³⁶. O zwycięzcy drugiej nagrody Brazylijczyk Arthurze Moreira Limie Hoffman napisał tak: „Znakomicie. Wielka klasa. Duża indywidualność”³⁷. Z kolei Polka Marta Sosińska, która zajęła trzecie miejsce, w trzecim etapie konkursu otrzymała od krakowskiego jura taką recenzję: „Bardzo polskie słyszenie. Piękne brzmienie fortepianu. Szybko, ale logicznie”³⁸.

Prof. Hoffman jako juror i uczestnik konkursowych zmagania zapisywał swoje spostrzeżenia i uwagi dotyczące gry młodych pianistów z całego świata, którzy interpretowali muzykę polskiego kompozytora – Fryderyka Chopina. W owych zapiskach nie brak słów zachwytu, podziwu, ale też momentami krytyki. Z pewnością wszystkie komentarze i zapiski mają jedną cechę wspólną – wybrzmiewa z nich troska o piękno i szlachetność wykonania. I mimo iż od wytworzenia ostatniej partii dokumentacji (1965) minęło już ponad pół wieku, jej lektura nadal wzbudza emocje i przeżycia. Zapewne podobne do tych, które towarzyszyły Hoffmanowi – wówczas, gdy je zapisywał. W kontekście zaplanowanego na 2021 r. XVIII Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina postać prof. Hoffmana i jego spuścizna jeszcze bardziej zasługują na odkrycie.

Zainteresowanie badaczy powinny także wzbudzić dokumenty, które

35 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 3/1, VI Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 203.

36 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/5, t. 4/1, VII Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina, k. 297.

37 Tamże, k. 302.

38 Tamże, k. 306.

prof. Hoffman wytworzył jako juror podczas konkursów międzynarodowych, odbywających się m.in. w: Berlinie w 1956 r. – Internationaler Schuman-Wettbewerb für Klavier – w konkursie tym jako uczestnicy wzięli udział: Lidia Grychtołówna (zajęła trzecie miejsce), a także Jerzy

Marchwiński³⁹ oraz w Monachium w 1966, 1972 i 1975 r. – Internationaler Musikwettbewerb der Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland. W Monachium Polskę reprezentowali: w 1966 r. – trzydziestoletni wówczas pianista Michał Wesołowski⁴⁰, w 1972 r. – Maria Bujańska, Teresa Cybulska, Urszula Mitręga, natomiast w 1975 r. – Zbigniew Ciesliński i Anna Pfeifer⁴¹. Zapraszanie prof. Hoffmana go grona jury w międzynarodowych konkursach muzycznych, które odbywały się poza granicami Polski, jest potwierdzeniem wielkiego uznania, jakim cieszył się on w gronie najwybitniejszych pianistów. Ów podziw zapewne dotyczył także jego wieloletniej pracy pedagogicznej, która kształtowała kolejne pokolenia pianistów i muzyków. Sporządzane starannie przez prof. Hoffmana notatki, refleksje, niekiedy subiektywne wrażenia, konkursowe oceny, świadczą o jego głębokiej trosce o edukację młodych artystów. Niektórzy uczestnicy tychże konkursów tworzyli później muzyczne arcydzieła i na trwałe zapisali się w dziejach muzyki.

Nie mniejsze zapewne znaczenie ma dokumentacja, jaką prof. Hoffman wytworzył, biorąc udział w pracach komisji pedagogicznych, których zadaniem było wyłonienie kandydatów na Konkurs Chopinowski. Obejmuje ona lata 1948–1964. Warto przywołać choć niektóre jej fragmenty. Zachowały się m.in. protokoły posiedzeń Komisji Pedagogicznej Konkursu Chopinowskiego z 1948 r. To właśnie w dokumencie z 11 X 1948 r. pojawia się chociażby osoba Ryszarda Baksta, o którym możemy przeczytać: „Jest on wybitnie utalentowany, obdarzony naturalną, dobrze rozwiniętą muzykalnością, w szczególności zaś odznacza się wysoką wrażliwością na barwę dźwięku. Natomiast Komisja stwierdza u [Ryszarda] Baksta niewystarczające poczucie formy i rytmu”⁴². Warto dodać, iż Ryszard Bakst podczas IV Międzynarodowego Konkursu im. Fryderyka Chopina w Warszawie w 1949 r. zajął szóste miejsce⁴³. W innych protokołach także pojawiają się nazwiska przyszłych zwycięzców muzycznych konkursów, m.in.: wspomniana już Halina Czerny-Stefańska, Barbara Hesse-Bukowska (zajęła drugie miejsce podczas IV Konkursu Chopinowskiego),

39 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/8, t. 1, Konkursy międzynarodowe (zagraniczne), k. 26, 34, 37, 50.

40 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/8, t. 2, Konkursy międzynarodowe (zagraniczne), k. 43.

41 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/8, t. 4, Konkursy międzynarodowe (zagraniczne), k. 49, 68, 94.

42 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/4, t. 1, Komisje pedagogiczne (eliminacyjne) dla kandydatów na Międzynarodowe Konkursy im. Fryderyka Chopina w Warszawie (kandydaci z Polski), k. 3.

43 A. Arendt, M. Bogucki, P. Majewski, K. Sobczak, *Chopinowskie igrzysko*, s. 127.

Waldemar Maciszewski (zdobył trzecie miejsce podczas IV Konkursu Chopinowskiego), Władysław Kędra (zajął piąte miejsce podczas IV Konkursu Chopinowskiego) czy Zbigniew Szymonowicz (zdobył ósme miejsce podczas IV Konkursu Chopinowskiego)⁴⁴. W protokole Komisji Pedagogicznej dla kandydatów na V Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina z sierpnia 1953 r., która odbyła się w Sopocie, możemy znaleźć informacje, jaki poziom gry muzycznej wówczas reprezentowali. Wśród uczestników eliminacji znalazł się m.in. Adam Harsiewicz, o którym napisano: „Komisja stwierdziła duże postępy w grze obywatela Harasiewiczza, w szczególności we właściwym opanowaniu większej formy (*Ballada g-moll*). W dalszym jednak ciągu daje się zauważyć brak legata, jak również brak pogłębienia muzycznego”⁴⁵. Dwa lata później, jak już wspomniano, Harasiewicz zdobył pierwszą nagrodę V Konkursu Chopinowskiego. O Andrzeju Czajkowskim z kolei komisja wyraziła się w sposób następujący:

Po przesłuchaniu obywatel Czajkowskiego, podkreśliwszy jeszcze raz jego talent muzyczny, Komisja stwierdziła, iż z talentem tym łączy się równocześnie brak prostoty i naturalności, przechodzący często w wielką manierę wykonawczą. Obok ładnie przeprowadzonych fragmentów poszczególnych utworów, znaleźć można wielką ilość sztucznie lub fałszywie przeprowadzanych rozwiązań interpretacyjnych szczególnie w dziedzinie dynamiki, tempa (brak poczucia jednostki czasu w grze) oraz rozplanowanie emocji. Ponadto Komisja zwróciła uwagę na nieprawidłowości jego aparatu gry i wynikającą z tego nikłość brzmienia w piano⁴⁶.

44 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/4, t.1, Komisje pedagogiczne (eliminacyjne) dla kandydatów na Międzynarodowe Konkursy im. Fryderyka Chopina w Warszawie (kandydaci z Polski), k. 7–12; A. Arendt, M. Bogucki, P. Majewski, K. Sobczak, *Chopinowskie igrzysko*, s. 127.

45 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/4, t.2, Komisje pedagogiczne (eliminacyjne) dla kandydatów na Międzynarodowe Konkursy im. Fryderyka Chopina w Warszawie (kandydaci z Polski), k. 2.

46 Tamże, k. 5.

47 A. Arendt, M. Bogucki, P. Majewski, K. Sobczak, *Chopinowskie igrzysko*, s. 148.

48 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/6, Międzyszkolny Konkurs Mozartowski w Stalionogrodzie (grudzień 1956), k. 1–48.

W piątej edycji Konkursu Chopinowskiego w 1955 r. Andrzej Czajkowski zajął ósme miejsce⁴⁷.

Prof. Hoffman pozostawił także dokumentację dotyczącą Międzyszkolnego Konkursu Mozartowskiego, który był organizowany w ówczesnym Stalinogrodzie (Katowicach) w 1956 r. Warto nadmienić również, iż Hoffman był wiceprzewodniczącym Komitetu Roku Mozartowskiego w Polsce (1956)⁴⁸.

Intersująca wydaje się być także dokumentacja z II Ogólnopolskiego Konkursu Pianistycznego, który odbył się w Warszawie w lutym 1974 r. Jego organizatorem było Towarzystwo im. Fryderyka Chopina. Zadanie konkursu sprowadzało się do oceny poziomu i możliwości udziału młodych pianistów polskich w IX Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie, a także w innych międzynarodowych konkurach muzycznych. W odręcznych zapiskach Hoffmana pojawia się ocena jednego z ówczesnych uczestników – Krystiana Zimmermana: „Utalentowany chłopiec, muzyka idzie z niego. Ma poczucie piękna, czuje muzykę. Olbrzymie możliwości. Talent wirtuozowski, ale prędzej gra niż myśli i słyszy”⁴⁹. O owym „utalentowanym chłopcu” rok później tak napisała prasa: „Trzy nagrody dla Krystiana Zimmermana. I miejsce i złoty medal, nagroda TIFC za najlepsze wykonanie i radiowy laur za najciekawszą interpretację mazurków. 19-letni polski pianista potrójnym laureatem IX Międzynarodowego Konkursu Chopinowskiego”⁵⁰.

Podsumowanie

Mając na uwadze zaprezentowane powyżej szerokie spectrum działalności prof. Hoffmana, bez cienia przesady można stwierdzić, iż jego zasługi dla kultury polskiej i szkolnictwa artystycznego są nie do przecenienia. Z analizy przywołanych dokumentów archiwalnych wyłania się obraz wybitnego artysta i wychowawcy wielu pokoleń pianistów, a także niestrudzonego poszukiwacza nowych form artystycznego wyrazu. Prof. Hoffman to również jeden z niewielu znawców zagadnień edytorstwa muzycznego i inicjator badań naukowych nad nowymi prądami w teorii muzyki. Jego aktywność odbijała się głośnym echem w kraju i za granicą. Na osobną uwagę zasługuje jego działalność w Towarzystwie im. Fryderyka Chopina w Warszawie, w którym pełnił m.in. funkcję przewodniczącego Rady Naukowej. Wielkie uznanie zdobył także jako juror najważniejszych konkursów pianistycznych odbywających się m.in. w Warszawie, Monachium, Berlinie czy Vercelli.

Prof. Jan Hoffman poprzez swoją działalność pedagogiczną i muzyczną na trwałe wpisał się w historię pianistyki polskiej. Z pewnością jest również jedną z postaci-symboli

49 AMFCW, Materiały Jana Hoffmana, sygn. JH/9, II Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny (Warszawa, 10–25 II 1974), k. 31.

50 *Krystian Zimmerman najlepszym pianistą IX Konkursu Chopinowskiego*, „Expres Wieczorny”, 30 (1975) nr 236, s. 1.

międzynarodowych konkursów Chopinowskich. Chociażby z tego względu warto sięgnąć do jego kolekcji archiwalnej w zbiorach Muzeum Fryderyka Chopina.

Streszczenie: Muzeum Fryderyka Chopina mieszczące się w Zamku Ostrogskich w Warszawie i będące częścią Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina przechowuje w swoich bogatych zbiorach niezwykle ciekawą kolekcję archiwalną prof. Jana Hoffmana (1906–1995) – wybitnego pianisty i pedagoga, który przez całe swoje życie zawodowe związany był głównie z Krakowem i tamtejszą Akademią Muzyczną, której poświęcił blisko 50 lat życia. Działalność Hoffmana nie ograniczała się jednak do murów uczelni. Był on aktywnym uczestnikiem gremiów różnych organizacji (Towarzystwo im. Fryderyka Chopina) oraz konkursów muzycznych, w których pełnił rolę jurora. W efekcie tak zarysowanej działalności, powstała dość bogata i ciekawa dla badaczy, spuścizna o charakterze archiwalnym. Najstarsza część dokumentacji datowana jest na 1948 r. Wśród archiwaliów uwagę zwracają te, które dotyczą Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina, podczas którego prof. Jan Hoffman był pięciokrotnie jurorem. Stanowią one najobszerniejszą część kolekcji. Nie mniej istotne znaczenie posiada także dokumentacja dotycząca udziału krakowskiego pedagoga jako jurora w zagranicznych i krajowych konkursach muzycznych. Częste uczestnictwo w zespołach oceniających jest potwierdzeniem autorytetu jakim cieszył się prof. Jan Hoffman w środowisku pedagogów oraz wyrazem jego niezwyklej wrażliwości i troski o piękno muzyki.

Słowa kluczowe: Jan Hoffman, Muzeum Fryderyka Chopina, kolekcja archiwalna, Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina, historia pianistyki.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Akademii Muzycznej w Krakowie:

- sygn. 115/115, Akta personalne Jana Hoffmana,
- sygn. 115/110, Akta personalne Stanisławy Hoffmanowej.

Archiwum Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie:

- sygn. JH, Kolekcja archiwalna prof. Jana Hoffmana.

Biblioteka Narodowa w Warszawie:

- Magazyn Ikonografii, sygn. F. 93939,
- Magazyn Druków Ulotnych, sygn. DŻS XIXA 5.

Opracowania

- 2 scherza: na fortepian (Franz Schubert), oprac. J. Hoffman, A. Rieger, Kraków 1948.
- 50 etiud: na fortepian (J. B. Cramer), nowy wybór oprac. Z. Drzewiecki, J. Hoffman, Kraków 1955.
- Arendt A., Bogucki M., Majewski P., Sobczak K., *Chopinowskie igrzysko. Historia Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina 1927–2015*, red. P. Majewski, Warszawa 2020.
- Aria z wariacjami E-dur: z v Suity: na fortepian (Georg Friedrich Haendel), oprac. J. Hoffman, Kraków 1953.
- Bursa S., *Korespondencje*, „Młoda Muzyka”, 1 (1908) nr 6, s. 7–8.
- Dąbrowska M., *Dzienniki 1914–1965*, t. 9: 1953–1955, Warszawa 2009.
- Fink K., *Szkolnictwo muzyczne we Lwowie w okresie międzywojennym (1918–1939)*, „Молодь і Ринок”, 4 (2017) s. 47–52.
- Gątkowska-Węgrzyn U., Rieger S., Rieger-Pratt A., *Adam Rieger. Muzyka, pedagogika, ciekawość*, Kraków 2015.
- Hordyński J., *Nie czas żałować róż*, „Życie Literackie”, 10 (1960) nr 12, s. 5.
- Krzysztof Zimerman najlepszym pianistą IX Konkursu Chopinowskiego, „Expres Wieczorny”, 30 (1975) nr 236, s. 1.
- Kukułka (Louis Claude Daquin), do druku przygot. J. Hoffman, Kraków 1957.
- Michniewicz G., *Geneza i działalność Instytutu Fryderyka Chopina 1934–1939*, „Rocznik Chopinowski”, 15 (1983) s. 117–141.
- Moments musicaux: Op. 94: na fortepian (Franz Schubert), oprac. J. Hoffman, A. Rieger, Kraków 1951.
- Mycielski Z., *Dziennik 1950–1959*, Warszawa 1999.
- Polskie pieśni romantyczne: na głos z fortepianem, oprac. S. i J. Hoffmanowie, Kraków 1955.
- Rondo D-dur: na fortepian: KV 485 (Wolfgang Amadeus Mozart), red. J. Hoffman, A. Rieger, Kraków 1956.
- Rondo Es-dur, op. 11: na fortepian (Johann Nepomuk Hummel), oprac. J. Hoffman, Kraków 1953.
- Treterowa K., *Egon Petri w Zakopanem*, „Ruch Muzyczny”, 6 (1962) nr 18, s. 19–20.
- Wąsacz-Krztoń J., *Klara Czop-Umlauf w kulturze muzycznej Krakowa na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Kobieta w Galicji. Nowoczesność i tradycja*, red. J. Kamińska-Kwak, Sz. Kozak, D. Opaliński, Rzeszów 2016, s. 332–341.
- Wytyczne opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*, oprac. H. Dymnicka-Wołoszyńska, Z. Kolankowski, Warszawa 1990.